

GRIGORE ANTIPA (1867-1944)
- Hidrolog, ihtiolog, oceanograf și muzeolog -

În pleiada marilor savanți români din domeniul științelor biologice, la loc de frunte se situează și Grigore Antipa. El este socotit întemeietorul hidrobiologiei în țara noastră și a pus bazele școlii românești de ihtiologie și ecologie. A făcut și studii temeinice de oceanografie. De asemenea, este un pionier al noii științe interdisciplinare numită bioeconomie. Este fondatorul Muzeului de Istorie Naturală din București, al cărui director a fost timp de 52 de ani (1892 - 1944) și care, din 1933, îi poartă numele.

S-a născut la Botoșani, pe 27 noiembrie 1867, având la naștere numele Grigore Leon, fiind fratele mai mic al altui mare biolog român, Nicolae Leon (1862 - 1931), care a fost profesor universitar de zoologie, botanică și evoluționism la Facultatea de Științe și la Facultatea de Medicină din Iași.

Grigore Antipa a urmat cursurile liceale la Iași, la Liceul Național, unde a fost coleg cu Emil Racoviță și i-a avut ca profesori pe Grigore Cobălcescu și Petru Poni.

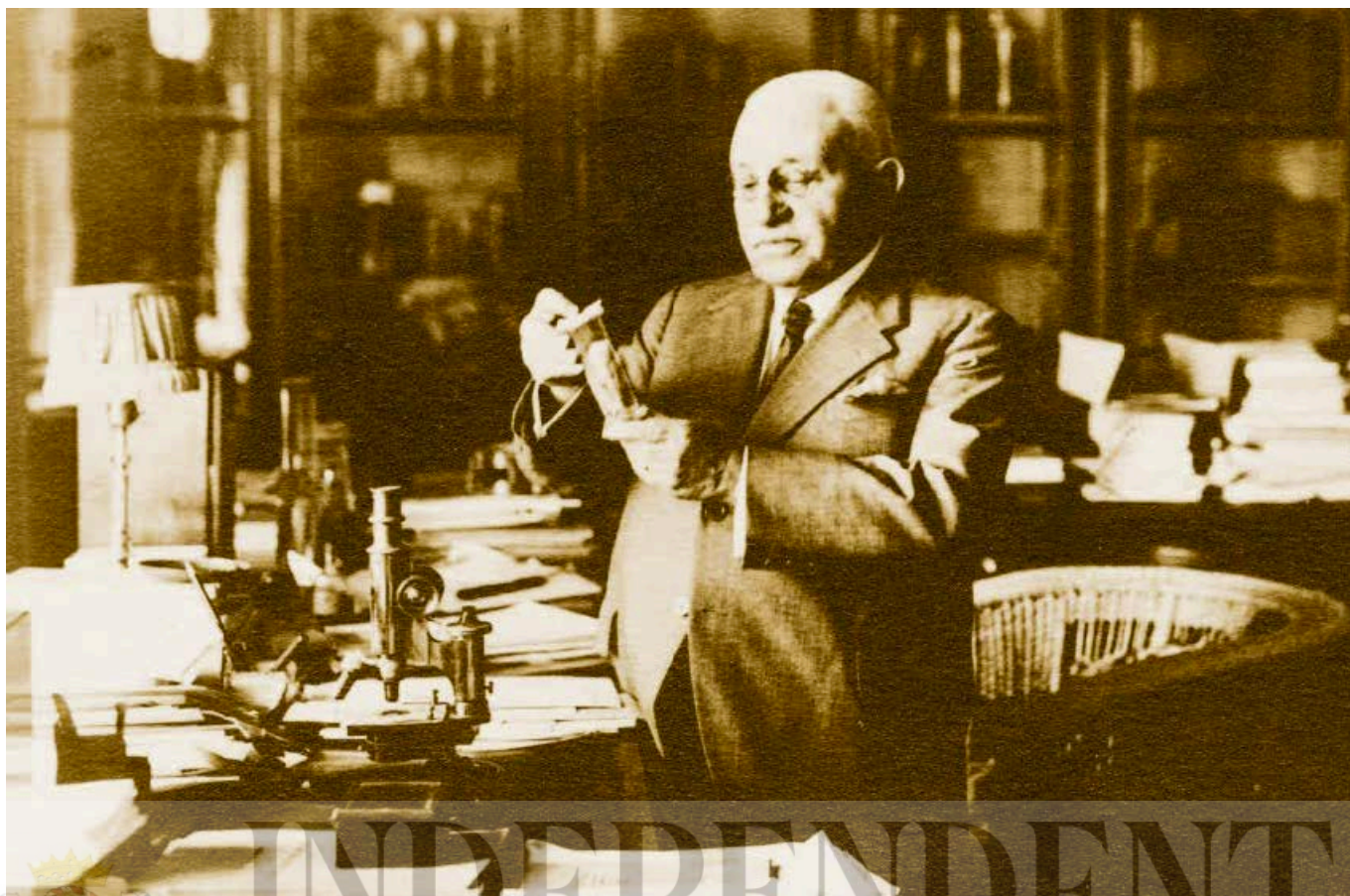
După terminarea liceului, cu rezultate excelente, a obținut o bursă acordată de prințul Dimitrie Sturdza și a plecat în Germania, înscriindu-se la Universitatea din Jena (1885), unde l-a avut profesor pe renumitul biolog evoluționist Ernst Haeckel. Aici s-a remarcat ca un student eminent, în 1891 susținându-și teza de doctorat cu o lucrare despre anatomia, histologia și sistematica Celenteratelor (meduzelor) Lucernaride, pentru care profesorul Haeckel i-a decernat distincția „summa cum laude” pe care, în întreaga sa activitate universitară de peste 50 de ani, n-a acordat-o decât de 3 ori.

După absolvirea Universității din Jena (1891), la recomandarea lui Ernst Haeckel, a lucrat o vreme la renumitele stațiuni de cercetări marine Villefranche-sur-Mer, Helgoland și Neapole, unde s-a specializat în hidrobiologie și oceanografie.

Întors în țară, cu vasta experiență acumulată, își continuă studiile asupra faunei acvatice din Dunăre, râurile interioare, din lacuri și din Marea Neagră, descoperind numeroase genuri și specii noi de nevertebrate și vertebrate. A fost primul specialist din România care s-a ocupat cu studiul sturionilor. A elaborat o lege a pescuitului, printre primele din Europa. A contribuit la înființarea unei stațiuni hidrobiologice la Tulcea și a unui institut bio-oceanografic la Constanța. Dar cea mai mare realizare a lui Grigore Antipa a fost reorganizarea și reamenajarea Muzeului de Istorie Naturală din București.

S-a stins din viață la 9 martie 1944, în București.

În perioada tinereții sale, în biologie se dădeau „lupte aprige” între tabăra adepților teoriei creaționiste și cea a evoluționiștilor. Grigore Antipa a fost adeptul evoluționismului darwinist, principiu după care s-a călăuzit în toate lucrările sale științifice. A fost un mare și entuziast promotor al noului, fiind în permanență la curent cu toate descoperirile științifice, nu numai în domeniul biologiei ci și al economiei, al sociologiei, fiind preocupat și de problemele demografiei la scară globală.

În urma cercetărilor amănunțite asupra vieții organismelor acvatice, Grigore Antipa și-a cristalizat o concepție proprie asupra populațiilor diverselor specii și a interrelațiilor acestora cu mediul (biotop + biocenoză = ecosistem), punând studiile de hidrobiologie pe baze ecologice. Multe dintre lucrările sale au fost valorificate economic în lucrările de amenajare a bazinelor hidrografice din România, dar și din alte țări europene și din America. Ca o recunoaștere a meritelor sale excepționale, concretizate în lucrări cu aplicații practice în economie (bioeconomie), a fost ales consilier - expert în diverse foruri internaționale, precum: „Comisia Europeană a Dunării”, „Comisia Internațională pentru Exploatarea Științifică a Mediteranei” și a fost membru al prestigiosului „Institut Oceanografic din Paris” etc.

În prestigioasa sa activitate științifică, Grigore Antipa a publicat peste 100 de lucrări din diverse ramuri ale științelor biologice și nu numai. Menționăm doar câteva titluri: „Fauna ihtiologică a României” (1909), „Pescăria și pescuitul în România” (1916), „Principes et moyens pour la réorganisation des musées d'histoires naturelles” (1934), „Marea Neagră” (1941). A fost membru al Academiei Române din anul 1910 și membru al mai multor academii europene. Ca o încununare a operei sale științifice și a activității pe tărâm social este reorganizarea Muzeului de Istorie Naturală din București. Grigore Antipa și-a dedicat cea mai mare parte a activității sale științifice pentru realizarea acestei importante instituții de cultură a României. Încă din 1896 face demersuri pentru obținerea de fonduri necesare construirii unei noi clădiri care să adăpostească colecțiile sale adunate în cursul cercetării diverselor biotopuri acvatice din țară și din străinătate, precum și a altor colecții particulare care erau depozitate în diverse locuri, de multe ori în condiții precare, fiind puse în situația degradării lor. Pe lângă acestea, o serie de exponate s-au obținut prin schimburi cu alte muzee, din donații sau prin cumpărare.

În anul 1906 au fost finalizate lucrările la clădirea din Șoseaua Kiseleff nr. 1, construită după planurile doctorului Antipa. De la bun început, muzeul a fost conceput nu numai cu funcția de expunere publică, ci și ca un centru de cercetare științifică. Având la bază o concepție muzeistică modernă, exponatele provenite din diferite regiuni ale planetei au fost prezentate în vitrine și diorame în mediul lor natural de viață. Exemplul Muzeului Antipa a fost adoptat și de multe alte

muzeu de istorie naturală din străinătate.

Inaugurarea oficială a noului muzeu a avut loc pe 24 mai 1908, în prezența regelui Carol I și a altor numeroase oficialități ale vremii. În toată perioada în care a condus activitatea muzeului, până în 1944, la moartea sa, Grigore Antipa s-a preocupat cu asiduitate de continuarea achiziționării de noi exponate, în paralel cu dezvoltarea certificării științifice.

În prezent, după mai bine de 100 de ani de la inaugurare, în clădirea recent renovată continuă activitatea de reorganizare și modernizare a expozițiilor permanente, având la bază principiile lui Antipa, ridicate la standardele și exigențele muzeotehnice ale secolului XXI. Astfel, prezentarea pieselor s-a dispus în diversele săli reamenajate pe diferite tematici, precum: zoologie, biogeografie, geologie, paleontologie, etnografie și anatomie, oferind publicului informații vizuale și auditive complexe despre biodiversitate și mediul natural de viață a numeroase specii și habitate din fauna țării noastre și de pe întregul glob terestru, grupate pe bioregiuni și expuse în diorame.

Grigore Antipa, acest mare savant, a fost și va rămâne în știința românească, așa cum ne spunea la facultate profesorul C. S. Antonescu, „Der kleine-grosse Mann” (Micul om mare), cu multe și mari realizări în domeniul hidrobiologiei, ihtiologiei, oceanografiei și muzeologiei din țara noastră.

Biolog **MIRCEA POPESCU**

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*